

Modernismen og 'autofiktion' er ikke i opposition, men forbindelse

Det er stærkt reducerende at behandle (Claus Beck-)Nielsens omfattende og i høj grad politiske værk, Yahya Hassans versallyriske 'Yahya Hassan' og Bjørn Rasmussens intertekstuelle 'Huden er det elastiske hylster, der omgiver hele legemet' som 'autofiktioner.' Der er så meget mere på spil

Af Mette Høeg

Autofiktion er fra et litteraturfagligt perspektiv problematisk. Ganske vist fremstår genrebetegnelsen attraktiv i en kommerciel logik, fordi den er 'catchy' og indikerer indtrædelsen af 'noget nyt', ergo spændende. Men det er vist de færreste litteraturforskere og seriøse forfattere, der ynder at bruge betegnelsen.

For det første er der ingen konsensus om en genredimensionering. 'Opfinder' af autofiktion, Serge Doubrovsky, som Poul Behrendt henviser til i et indlæg i nærværende avis' igangværende debat, lancerede genren i en umulig specifik udgave, nemlig som definitionen på hans egen bog, *Fils* (1977), der er en selvfortælling forløst gennem psykoanalyse. Siden Doubrovsky er begrebet blevet kastet rundt – af journalister i forsøget på at fange det nye trendy, og sporadisk klasket på bøgeres forsider af forlag i håbet om en lukrativ sensationshype. Men der fremstår ikke nogen samling af eksemplariske værker, der er både forholdsvis ensartede og af høj kvalitet, som kan danne grundlag for fastsættelsen af en genre. Og påklædte betegnelser komplekse værker, hvori uafgørlighed mellem forfatterens private virkelighed og fiktive/konstruerede elementer er tilstede som en vigtig komponent, men ikke er hovedpointen, er den stærkt reducerende. Det ville indlysende være mishandling at underlægge *To the Lighthouse*, *Der Mann ohne Eigenschaft*, *À la recherche du temps perdu* eller *Portrait of the Artist as a Young Man* Mads Bunchs og Poul

Behrendts autofiktionsbehandling, selvom disse værker aktivt etablerer en spænding mellem privat virkelighed og konstruktion. Denne specifikke uafgørlighed indgår i værkerne i et bredere, komplekst uafgørlighedsprojekt, der også angår fortælle teknik og fremstillingen af karakterer, værdier og ideer. Ligeledes er det stærkt reducerende at behandle (Claus Beck-)Nielsens omfattende og i høj grad politiske værk, Yahya Hassans versallyriske *Yahya Hassan* og Bjørn Rasmussens intertekstuelle *Huden er det elastiske hylster, der omgiver hele legemet* som 'autofiktioner'. Der er så meget mere på spil, inklusive andre konceptuelle og narrative uafgørligheder, i disse værker end spændingen mellem privat virkelighed og fiktion.

Dermed ikke sagt, at den spænding, der opstår i aktivering af denne specifikke uafgørlighed ikke kan være effektiv og meningsbærende – det er den helt indlysende hos Nielsen, Hassan og Rasmussen. Men at genreindehægne værker som autofiktion, så snart denne form for spænding er detekteret, er forhastet og uambitiøst. Bunchs og Behrendts autofiktion og dens påståede overlegenhed over for modernismen fremstår da også for mig som deres egen spinkle opfindelse, en konstruktion, hvis skrøbelighed kun understreges af den desperation, hvormed de forsøger at overbevise omverdenen (og sig selv?) om dens realitet og soliditet.

Uafgørlighed

Behrendt berører ellers noget væsentligt, når han i ét af sine indlæg skriver om »den intensitet«, der kan karakterisere læseoplevelsen, når en forfatter ikke blot er inspireret af egne erfaringer, men når det private fastholdes og forsætligt synliggøres i værket. Kombinationen af privat virkelighed med fiktion skaber en spænding mellem oppositioner – fiktion vs. fakta, det partikulære private vs. det generaliserede – hvis mod-

sætningsforhold dermed udfordres. Den uafgørlighed, der dermed aktiveres i et værk, skaber en intensitet og udfordrer og stimulerer læseren. Det er urimeligt at frakende de værker i nyere tids litteratur, der vellykket blander selvbiografi med roman, denne effekt af intensitet. Den er muligvis samtidslitteraturens største attraktion. Men det er også forfejlet eksklusivt at tilskrive autofiktionen en sådan intensitetseffekt.

Uafgørlighed er et fundamentalt vilkår i sproget og dermed også i litterære fortællinger. I et værk kan den enten forsøges reduceret og afklaret for klarhedens og pointeringens skyld eller fremhævet og fastholdt for kompleksitetens og nuancerings skyld. Uafgørligheden mellem selvbiografi og roman er ikke knyttet til bare én genre, som Bunch og Behrendt hævder. Den har altid eksisteret og udnyttes også af f.eks. Augustin og Rousseau, ligesom den, modsat af hvad Behrendt hævder, er central for modernismen: I de ovenfor nævnte værker af Musil, Proust, Joyce og Woolf er spændingen mellem forfatterens private virkelighed og fiktionsfortællingen fremtrædende og effektiv.

Det er samme form for uafgørlighed, som de nyere skandinaviske værker, der krydser selvbiografien med romanen, dyrker og udnytter. Og dermed knytter den nyere litteratur an til den uafgørlighed i bredere forstand, som modernismen for hundrede år siden satte i forgrunden og gjorde til et strukturerende og meningsbærende princip i litteraturen i en hidtil uset udstrækning. Den betydning, som uafgørligheden dermed tildelte, har haft en blivende effekt på litteraturen, men er også efterfølgende blevet videreudviklet, parallelt med Europas udvik-

ling, bl.a. gennem vidnesbyrdlitteraturen, der efter 2. Verdenskrig fastslog, at skildringen af virkeligheden nødvendigvis må inddrage fiktionsvirkemidler, hvis dens komplekse og intellektuelt ubegribelige grusomhed skal indfanges.

Svigt af kritisk ansvar

Uafgørligheden spiller ikke en mindre fremtrædende rolle i dag i en kontekst, hvor troen på objektiv skildring af virkeligheden er forsvundet og dermed også tiltroen til de konventionelle dokumentariske genrens objektivitet. I vores samtidige kontekst fremstår uafgørlighed ikke bare som uundgåelig, men som et decideret kriterium for troværdighed og autenticitet i enhver skildring af den menneskelige eksistens i verden – mens entydige virkeligheds- og fiktionskontrakter er blevet mindre væsentlige. Dette cementeres om noget med Knausgårds *Min Kamp*.

Samtidslitteraturen afspejler en forandret kultur, men den uafgørlighed, der udnyttes i Bunchs og Behrendts såkaldte autofiktion, er den samme uafgørlighed, som er litteraturen fundamentalt iboende som et potentiale, der til hver en tid kan udnyttes, og som især med modernismen udbredtes.

Bunchs og Behrendts lettere absurde hyldest af autofiktion som det mest interessante fænomen i europæisk kultur i flere århundreder og Bunchs fremstilling af Knausgård som overgående både Proust, Joyce og Musil er svær at tage seriøs og ligner mest et strategisk forsøg på promovning af eget felt og egen gymnasieskoleantologi om emnet. Når Bunch karakteriserer værker af en lang række nulevende, især yngre forfattere, som autofiktion, adler han – for det uindviiede eller sensationslystne blik – en mængde

middelmådige forfattere og forsvarer dermed sit forskningsområde og sin eksistensberettigelse som forsker. Samtidig reducerer han desværre effektivt de få gode forfattere, som nævnes i samme opremsning.

Bunch repræsenterer for mig at se en særlig litteratur'kritisk' position, som jeg finder det bekymrende at se trives hos intellektuelle og akademikere i disse år. Der er tale om en utidig jubeloptimisme i omgangen med samtidslitteraturen, en gladelig udråbelse af samtiden – som jo notorisk først fremstår tydeligt i tilbageblik – som en 'litterær guldalder' mv., som fuldstændig svigter det ansvar, den intellektuelle bærer over for sin samtid for at agere konstant vågen, kritisk og udfordrende instans. Jeg kan ikke læse denne påfaldende ukritiske og selvtilfredse tilgang til samtidskulturen som andet end et trist udtryk for idealismeforladt karriertænkning.

kultur@information.dk

DEBATTEN

Hvad blev der af eksperimenterne?

- ✘ Hvorfor er de mest spændende litterære formeksperimenter hundrede år gamle, mens nutidens er blege afskygninger heraf? Sådan spurgte litteraturredaktør Peter Nielsen i en artikel den 19. marts.
- ✘ Dette førte til en lang række debatindlæg. Læs eller genlæs alle artiklerne på Information.dk

Er dine værker på Bonanza, Ramasjang eller DRK? (DR Arkivpakken)

Forfattere der har værker stillet til rådighed her: www.dr.dk/Bonanza, eller forfattere der har litterære værker, monologer og sketch, der er bestilt af DR, og som vises på Ramasjang og DRK, opfordres til at kontakte sekretariatschef Sara Strand i Dansk Forfatterforening senest 6. juni 2016 på ss@danskforfatterforening.dk